

KYUDO

Etykieta Dojo

W Kyu-Dojo, tzn. w pomieszczeniu w którym się ćwiczy lub naucza Kyudo, obowiązują pewne reguły. Ich przestrzeganie to nie tylko pierwszy krok w obcowaniu z łukiem i strzałą, ale też wyraz *szacunku* i *uprzejmości* wobec współćwiczących, nauczycieli jak i samej drogi łuku (Kyudo: kyu = łuk, do = droga). Niektóre z tych reguł wynikające z jednej strony z japońskiego historycznego kontekstu, z drugiej zaś strony z potrzeb technicznych i zapewnienia ćwiczącym bezpieczeństwa, mogą być dla nas Europejczyków na pierwszy rzut oka kłopotliwe, męczące czy nawet zbędne. Wspierają one jednak każdego z osobna jak i grupę w duchowym i fizycznym treningu. Jeśli będziemy podane niżej reguły traktować poważnie, będziemy mile widzianym gościem we wszystkich europejskich i japońskich Kyu-Dojo.

1. Wchodzenie do Dojo

- nigdy nie wolno wchodzić do Dojo w zwykłym (cywilnym) obuwiu.
- wchodząc i opuszczając dojo należy się uklonić w kierunku *kamiza* i do obecnych w dojo.
- w dojo pojawiać się punktualnie, tak aby po przebraniu się, przygotowaniu sali, przygotowaniu (złożeniu) łuku itd trening mógł zacząć się punktualnie. Jeśli spóźnimy się lub trening/seminarium musimy wcześniej opuścić należy się zameldować lub odmeldować u prowadzącego zajęcia. W każdym przypadku należy zadbać o to by nie burzyć koncentracji innych osób (Kyudojin).
- trening a wraz z nim praca nad sobą zaczyna się w momencie wejścia do dojo.

2. Przygotowanie / sprzątanie hali

w niektórych dojo sala treningowa musi być do treningu przygotowana (sprzątanie, rozwieszanie siatki, rozstawione mato). Jest to wspólny obowiązek z którego *nikt*, bez wyjątku nie jest zwolniony. Uchylenie się od tych czynności traktowane jest jako wyraz prostactwa i arogancji. Reguła ta dotyczy także wszystkich prac służących przygotowaniu treningu które muszą być wykonane poza dojo (np. klejenie mato, transport sprzętu itd.). Należy być zawsze gotowym do pomocy by wykonywać niezbędne prace.

3. Przygotowanie

Wyjęcie łuku (*yumi*) z pokrowca (*yumibukuro*) powinno być, zaraz po przygotowaniu sali, jeśli jest to niezbędne, pierwszą czynnością po wejściu do dojo. Powinno to się odbyć dostojnie i bez pośpiechu, nawet w przypadku spóźnienia. *Yumibukuro* oraz inne przedmioty powinny być starannie złożone i troskliwie zebrane w jednym miejscu.

4. Formalny przebieg treningu / rei

Zgodnie z japońską tradycją zarówno przed jak i po treningu wyraża się wdzięczność miejscu w którym się trenuje. Ukłon w stronę kamiza. Ceremonią tą kieruje nauczyciel lub najbardziej doświadczona wśród ćwiczących osoba.

Po komendzie wydanej sempaia (zbiórka / seretsu) kyudocy ustawiają się w rzędach po trzy lub pięć osób na lewo od sempaia, od osoby z najdłuższym stażem zaczynając.

Sempai wydaje kolejno komendy:

1. Seiza (siadamy)
2. Mokuso (chwila skupienia, lewa dłoń na prawej, kciuki delikatnie się stykają)
3. Mokuso yame (koniec „medytacji”)
4. Kiritsu (wstajemy).

Prowadzący zajęcia zaczyna ceremonię rei:

1. Shomen ni rei
2. Sensei ni rei (jeśli mamy nauczycieli)
3. Otagai ni rei.

Na zakończenie treningu wszystkie czynności wykonujemy w tej samej kolejności. Następnie robimy łuk, umieszczamy w yumibukoro, a strzały w kołczanie. Dopiero po tym można się zająć niezbędnymi pracami w sali. Składać hakama można dopiero po zdjęciu kamiza. Trening kończy się wyjściem z Dojo.

5. Ubranie

Powinno być czyste i właściwe. Jeśli nie ćwiczymy w hakama i gi to ubranie powinno być jednokolorowe – jasne lub ciemne. Powinno być tak dobrane, żeby ramiona i brzuch były zakryte. Niedopuszczalne jest ćwiczenie boso. Używamy tabi lub białe skarpety.

Całą biżuterię (pierścionki, zegarki, kolczyki, bransoletki, naszyjniki) przed treningiem należy zdjąć.

6. Zakładanie i zdejmowanie kake i muneate

- Jeśli nie ma zdrowotnych przeciwwskazań – wykonuje się tę czynność w pozycji kiza lub seiza ze wzrokiem skierowanym na tylną ścianę (shimoza), tak jednak aby czynność ta była widoczna od strony kamiza. Kake powinno tak być odłożone na podłodze, aby tsurumakura nie była widoczna. Wewnętrzną rękawicę należy wyjąć z kake.
- Zadawanie współćwiczącym pytań dotyczących właściwości i natury tsurumakura jest niemile widziane. Z oczywistych względów nauczyciele i prowadzący zajęcia mogą takie pytania zadawać.

7. Strzała (ya) i łuk (kyu, yumi):

- Strzały, łuk i pozostałe części wyposażenia kyudo nie mogą być bez pozwolenia ich właściciela ani dotykane, ani używane. Nie jest dozwolone przekraczanie nad strzałą, łukiem, kake i innymi częściami wyposażenia (np. giriko i fudeko). W każdym przypadku należą te akcesoria okrążyć.
- Istotną częścią etykiety dojo jest dbałość o własny sprzęt i trzymanie go w gotowości. Jest to wyraz uprzejmości i uważności wobec samego siebie i akcesoriów z którymi pracujemy.

8. Przynoszenie strzał (yatori)

Podczas treningu **każdy** jest odpowiedzialny za przynoszenie strzał. Zwolnieni są z tego nauczyciele jeśli zajmują się właśnie nauczaniem lub korektą. w tym celu ustawiamy się na honza.

Yatori nie może wchodzić na obszar między honza a shai.

Jeśli na linii honza czekają osoby przygotowane do przyniesienia strzał nie wolno już pozostałym ćwiczącym wchodzić na shai – linię strzału. Dwukrotnym klaśnięciem yatori sygnalizują, że są gotowi udać się po strzały. Od tej chwili nie można już unosić łuku (uchiokoshi). Jedynie ćwiczący, którzy przed klaśnięciami yatori unieśli łuki mogą jeszcze wypuścić swoje strzały. Wszyscy pozostali wracają do pozycji dozokuri (prawa ręka na prawym biodrze). Prowadzący zajęcia lub inna odpowiedzialna osoba jeśli prowadzący zajęcia jest akurat zajęty nauczaniem bądź korektą, sygnalizuje yatori słowami **onagai shimas(u)**, że mogą udać się po strzały.

Ze względów bezpieczeństwa yatori muszą bezwzględnie czekać na ten sygnał zanim wkroczą na teren azuchi.

Po zebraniu strzał i po tym jak grupa yatori wróci i przekroczy linię shai ostatni lub prowadzący zajęcia daje hasłem dozo sygnał, że ponownie można strzelać.

Pojedyncze poprzecznie leżące strzały (jedynie te) należy natychmiast zbierać aby uniknąć ich uszkodzenia w razie trafienia.

Yatori zawsze powinni poruszać się żwawo (szybko), **ale absolutnie nie mogą biegać.**

Jeśli strzela się w sharei (formalne strzelanie w grupie), odpowiedzialnym za przynoszenie strzał jest omae. Aby uniknąć rozpraszania współcwiczących w tym przypadku pomijamy kłaśnięcia.

9. Strzelanie dwoma strzałami

Na shai wchodzimy zawsze z dwiema strzałami.

Należy unikać chęci szybkiego oddawania kolejnego strzału przed yatori. Mogłoby to zaburzyć spokój ćwiczenia i ogólną koncentrację w Dojo.

10. Funkcja/rola ochi mato

W Japonii przyjęło się, ostatnie (lewe) mato zostawiać do dyspozycji nauczyciela. Z tej pozycji prowadzący zajęcia ma najlepszy widok. Nauczyciel lub prowadzący zajęcia może jednak przekazać swoje mato innemu ćwiczącemu. Bez specjalnego zaproszenia nie wchodzimy na tę pozycję.

11. Wzgląd na lewego strzelca

Czekając na honza aby wejść w shai należy się tak zachować aby nie burzyć koncentracji następnego, lewego ćwiczącego podczas napinania łuku. W takim wypadku należy poczekać na wypuszczenie strzały.

12. Strzelanie przez początkujących / ich pozycja w tachi

Ze względów bezpieczeństwa początkujący podczas nieformalnych treningów strzelają do środkowych mato, zaawansowani do skrajnych (omae-mato i ochi-mato). Najkorzystniej jest umieszczać nieparzystą ilość mato 1, 3, 5, lub jeśli to z różnych względów jest konieczne – 7.

Patrząc od strony shai mato najbardziej z prawej jest pierwsze (omae mato). Najbardziej lewe jest ostatnie (ochi mato).

Pozycja strzelca w formie sharei uzależniona jest od posiadanego stopnia. Najwyższy stopień strzela do ochi mato. Drugi w kolejności starszeństwa to zawsze omae. Za nim znajdują się osoby o mniejszym doświadczeniu w ten sposób, że najmłodszy stażem jest na pozycji przedostatniej, bezpośrednio przed najstarszym. Takie uporządkowanie odpowiada hitote.

Prowadzący zajęcia może od tej reguły odstępować aby umożliwić ćwiczącym przetrenowanie wszystkich pozycji w tachi.

13. Zachowanie widzów w czasie yawatashi (formie w której strzelcowi – ite towarzyszy dwóch asystentów – kaizoe)

W czasie formalnych odświętnych ceremonii, które prezentowane są tylko z szczególnych okazji, zachowanie publiczności powinno odpowiadać wyjątkowości wydarzenia. Rei łuczników stojących na sadamenoza (naprzeciw kamiza) powinno spotkać się z odpowiedzią widzów.

Po stronie kamiza zawsze siedzi się w pozycji seiza. Jeśli z powodów zdrowotnych nie jest to możliwe siadamy w siadzie skrzyżnym tak, aby łucznikom w żadnym razie nie pokazywać stóp (tabi nie mogą być widoczne). Widzowie powinni wykazać zainteresowanie i duchowe zaangażowanie w odbywające się wydarzenie.

14. Strzelanie do celu

Nie wolno strzelać do mato które się przesunęło lub przewróciło gdyż można uszkodzić strzały. Niezwłocznie należy je podnieść i ustawić w prawidłowej pozycji.

15. Korekty

Poza nauczycielem i prowadzącym zajęcia nikt nie może udzielać porad innym ćwiczącym chyba że ci o takie rady wyraźnie poproszą. Nie można też patrzeć wzdłuż ich strzały.

Niemile widziane jest komentowanie (nieważne pozytywne czy negatywne) strzałów innych osób.

Prowadzący zajęcia może oddelegować osoby zaawansowane do nauczania i korekty.

Korekty i rady udzielane przez nauczyciela nie powinny być przedmiotem dyskusji. Przyjęte jest za te rady należy podziękować i ze wszystkich sił wprowadzać je w życie.

16. Uwaga / uważność

Harmonia, koncentracja, szacunek, uprzejmość i uważność są, poza bezpieczeństwem, naczelnymi zasadami Kyudo.

Dojo powinno być wolne od nieporozumień tak wewnętrznych jak i międzyludzkich. W dojo można poruszać jedynie tematy związane z łucznictwem. Rozmowy powinny być prowadzone cicho. Wszelkie hałasy np. spowodowane używaniem telefonów są zabronione.

17. Zachowanie w ciasnym dojo

Jeśli w dojo jest mało miejsca można wносить do niego jedynie przedmioty niezbędne do ćwiczeń.

Nie wolno wносить dużych toreb i walizek.

18. Naprawa sprzętu

Niezbędne prace np. naprawa nakajikake może odbywać się jedynie poza shajo (= obszarem między honza i shai). Najlepiej w tym celu udać się pod tylną ścianę dojo i tak wykonać wszystkie czynności aby nie przeszkadzać innym ćwiczącym.

19. Zachowanie w czasie przerw

W dojo niedopuszczalne jest jedzenie, picie bądź palenie.